

Interview with Vytautas Jakumas

Kl.: Dabar, pone Vytautai, sakykit vat, kada tas įvykis įvyko, apie kurį mes kalbėjom?

Ats.: Nu, tas buvo tuoj pat po karo, ba karas prasidėjo dvidešimt antro, o tas buvo kažkas apie dvidešimt šešto ar dvidešimt septinto kažkas, va tom dienom kažkas. Jau tuoj po karo. Dvi savaitės nepraėjo, kaip pradėjo juos vat varinėti, rinkti juos, reiškia, varė juos į šita šulę vadinamą.

1:11

Kl.: Į šulę?

Ats.: Į šulę juos varė ten ir ten...

Kl.: Ką tokius varė?

Ats.: Žydus.

Kl.: Tik vyrus?

Ats.: Vyrus ir moteris, ir vaikus.

Kl.: Visus?

Ats.: Visus, niekas nežiūrėjo. Daugiausia va žydų gyveno vat kur dabar yra šitas, yra medžiai. Ten buvo jų namų gyvenamų daug. Tenai ir rado skersai tą visą.

Kl.: Čia iš karto už medžių, reiškia, buvo namai?

Ats.: Už medžių buvo namai. Čia gatvelė, per vidurį parkas ir gatvė. Gatvelė buvo, ten gyveno Zalmanas toks, Apkis toks gyveno, prisimenu pavardę. Nu, ir paskiau ten ant kampo buvo laikrodininkas, laikrodžių parduotuvė. Kur stovi tie autobusai, ten ant kampo buvo parduotuvė jo ir jo laikrodžių parduotuvė buvo. Ir tą paėmė jis, dar norėjo ten laikrodžius nešti ir paskui jį paėmė tuoj pat. Ir žmonės, vaikai, visi į tą parduotuvę tuos laikrodžius čiupinėti. Čiupinėti, o jie tuoj pat pavarė, čia suvarė į šita aikštelę.

Kl.: Kas varė juos?

Ats.: Čia tokie buvo rudamarškiniai, rudamarškiniai su lietuviais, vadinami baltaraiščiais.

Kl.: Lietuviai, reiškia, baltaraiščiai buvo.

Ats.: Baltaraiščiai buvo ir paskiau šitie rudamarškiniai vokiečiai. Vokiečiai, anie iš tolo stovėjo, o tie tai, supranti, stumdė ir varė, ir viskas. Ir varė čia į aikštę.

Kl.: O tie baltraraiščiai kretingiškiei buvo ar iš aplinkinių kaimų?

Ats.: Ką man dabar pasakyti, ką man dabar pasakyti. Nei tada dėmesio kreipėm, mes patys bijojom, kad nepapult į tą ratelį. Tik vat mums gaila buvo tų, kurių čia pažįstamų. Tėvas pas juos užvažiuodavo, žinai, atvažiuodavo į turgų. Aš irgi gimnazijoje mokinausi, netoli čia gyvenau, tai daug pažįstamų turėjau jau.

2:47

Kl.: Tai čia tą dieną, kai juos suvarė į aikštę, buvo?

Ats.: Nu, buvo tą dieną. Paskiau...

Kl.: Juos suvarė į šulę, sakėt, jo?

Ats.: Nu, kitus varė į šulę, kitus į aikštę varė.

Kl.: Ai.

Ats.: Į aikštę daugiausia varė moteris ir vaikus. Moteris ir vaikus daugiausia varė į aikštę. Nu, ir paskiau, žinai, yra ir vyrų senelių, senesnių tokių jau.

Kl.: Ar prieš tą dieną ar dar matėt, kad varinėtų žydus, muštų, stumdytų?

Ats.: Ne, žinot, kad prieš tą dieną, nu, tai vat tiktai pradėjo pasakyti, reiškia, gaudo žydus. Gaudo žydus, tuomet pradėjom eiti žiūrėti. Žinai, dar po karo, kad nėjon nei į tą mokyklą, nei čia pamokos, niekas mums. Pradėjom smalsinėti vaikai, apžiūrinėti, bėginėti.

Kl.: Gi atostogos.

Ats.: Va tokios atostogos, kaip sako, birželio mėnuo. Nu, ir tada važiauvau, pasižiūrėjau.

Kl.: Tai jūs matėt iš čia viską?

Ats.: Nu, matėm iš čia viską, paskui tada šito Gruzinskio vaistinė tokia, trijų aukštų namas mūrinis buvo kitoj pusėj. Va ten, kur duonos va šita mašina atvažiuoja, toj vietoj buvo. Tai mes paskiau prie tos, nu, tos, Gruzinskio laiptai buvo. Nuo tų laiptų mes, žiūrinėjo mus. Nu, vienu žodžiu vaikščiojom apie aikštę, apie aikštę. Pakraščiais vaikščiojom. Aš vaikščiojau, amžinatilsį Mačernis toks, Vaišnora toks iš

Kulių, Ambrozaitis iš Veviržėnio. Mes tokie draugai buvom, tokie jau geri. Kubilius čia pat kretingiškis.

Kl.: Kompanija tokia buvo.

Ats.: Kompanija. Man atrodo, kad susidarius jaunuolių kompanija. Susidarė keturi, penki vyrai, tai vyrukai pradėjo jau save kompanija. Tai mes va taip ir smainavom (?) visi.

Kl.: Tai ką jūs matėt visi?

Ats.: Nu, vat sakau, ką matém, kad čia suvarė ir jie paskui... Čia buvo kitas, nu, dar kai bažnyčioj buvo, pamatai tokie dar buvo. Tai, reiškia, vaikus suvarė į pakraštį, tvora buvo metalinė čia tokia. Dabar ta tvora... Va tiltas tai užtvertas, iš tos tvoros padaryti turėklai. Nu, ir varė, reiškia, moteris, vaikus, liepė keliais vaikščioti.

Kl.: Ir vaikus irgi?

Ats.: Vaikus ne. Vaikus suvarė į vieną pakraštį ir, reiškia, mažiukai tie vaikai šaukė "mama, mama". Man, žinai, aš šitos biškį mokėjau ir kalbos, tos jau buvau šiek tiek jau. Bet vis tiek jau "mama, mama" ir tas žodis ir tarptautinis toks, visi jau žino. Nu, tokie žiaurūs dalykai buvo.

5:08

Kl.: Tai tuos vaikus saugojo, kad jie neprieitų?

Ats.: Tai niekas neprileido jų. Paskiau tuos vaikus suvarė, o kur anuos paskui varė su motinom? Vyrus atskyrė. Vyrus atskyrė, o kur anuos paskiau, tuos vyrus bepadėjo, kaip jios padėjo, kur jau... Sunku pasakyti, nežinau.

Kl.: Tai dabar į aikštę suvarė maždaug... Kiek čia žydų privarė?

Ats.: Nu, žinot, čia buvo kokį mažiausiai, kokį aštuoniasdešimt ar šešiasdešimt panašiai tiek.

Kl.: Moterų ir vaikų?

Ats.: Nu, moterų ir vaikų jau taip. Nu, vienu žodžiu būrelis buvo jau nemažas. Nemažai buvo.

Kl.: Tai, reiškia, vaikus atskyrė. Ką su moterim darė?

Ats.: Žinai, paskiau su moterim darė, reiškia, liepė moterims keliais vaikščioti. Paskiau liepė, reiškia, rūbus nusirengti gerus, kur jau buvo. Su paltais, rūbus liepė nusirengti ten.

Kl.: Jos nusirengė?

Ats.: Nu, ne grynai nusirengė, bet taip apsirengę. Nu, paskiau turėjo, žinai, čemodanus tokius, visokius tuos, nu, tašes turėjo. Tas tašes liepė palikti, tas tašes liepė palikti.

Kl.: Tai jos į tas tašes sukrovė kažką?

Ats.: Į tas tašes sukrovė pakrašty ir viskas, ir pasibaigė. Nu, paskiau, žinai, mes čia ilgai nebuvom. Paskiau nuvarė, pradėjo varinėti mus iš čia.

Kl.: Daug vaikų.

Ats.: Daug. Vokiečiai pradėjo vaikyti. Atsirado, daug čia susirinko, paskiau vaikė tuos visus iš čia.

Kl.: Vertė jas keliais eiti, ar ne? Sakėt.

Ats.: Nu, vertė keliais vaikščioti. Paskiau dar ten buvo kažkaip žiauriai žiūrėti, tai žinai, bet... Be to, vaikams jau šlykštu darėsi. Ten spardė, žinai, tai su kojom, tai į užpakalį kas nors, į plaukus kimba, už pakarpos lenkia prie žemės. Nu, turėjo žiedus, movė, žiedus maus nuo rankų. Nu, žinai, buvo žiauriai, buvo visokių.

6:50

Kl.: Ar mušė?

Ats.: Nu, kad jau čia mušti ar ką nors, tai aš jau nemačiau. Taiktai vat, kad jau varė per tvenkinį, tai ten jau lazdas sargyba turėjo, su lazdom jau.

Kl.: Tai čia jau kitą dieną buvo ar tą pačią?

Ats.: Ne, ne, čia jau kitą dieną buvo.

Kl.: Kitą dieną.

Ats.: Tas buvo už kokį trijų, keturių dienų po to, po to visko. Dar ne visas, visas iš karto nesušaudė, jas iš karto neišvedė. Tik aš žinau, tiek girdėjau, kad, reiškia, tuos vyrus, kur čia atskyrė, tai tuos varė už žydų ir žydų sušaudė. Ir žydų sakė, varom visą kanalą kasti, apsauginį kanalą vokiečių. Nu, vat ir apsauginį kanalą. Paskui girdėjom, kad, reiškia...

Kl.: Tai čia, reiškia, tyčiojosi aiškiai tiktai iš moterų?

Ats.: Nu, tik iš moterų, iš moterų. Tai daugiausiai čia buvo moterų suvarytos.

Kl.: Kokio amžiaus jos buvo, tos moterų?

Ats.: Tai visokių buvo. Ir jaunų, ir paauglių.

Kl.: Ir senikės buvo?

Ats.: Ir senikės. kur tau, žinoma, senikės buvo, jau močiutės, kaip sako, pusė tokių buvo...

Kl.: Ir jos keliais ėjo ten?

Ats.: Nu, tai vat, keliais eina, atsikelia kaip nors. Liepia kelti anas, statyti ant kojų, kad vaikščiotų.

Kl.: Kas jas varinėjo, sakykit?

Ats.: Nu, tai sakau, buvo ir rudamarškiniai, tie vokiečiai, buvo ir lietuvių, baltaraiščių.

Kl.: Ir vokiečiai varinėjo irgi?

Ats.: Nu, vokiečiai aplinkui stovėjo, sargyba.

Kl.: Žiūrėjo?

Ats.: Jo, žiūrėjo anie jas.

Kl.: O spardė kas jas?

Ats.: Nu, spardė tai civiliai. Ar lietuviai, ar rusai, ar kas, negaliu pasakyti.

Kl.: Ar jie šautuvus turėjo?

Ats.: Ne, lazdas, šautuvų neturėjo, tik lazdas.

8:18

Kl.: O raiščius?

Ats.: Raiščius baltus ant rankų šitoj vietoj.

Kl.: Buvo užsirišę?

Ats.: Balta raištį ant rankų buvo užsirišę.

Kl.: Nu, dabar sakykit. Tuos baltaraiščius kada jūs pamatėt iš viso pirmą kartą? Kai vat karas prasidėjo, ką jie darė?

Ats.: Viena kartą aš, matot, vieną kartą kada aš, kada karas prasidėjo, tas buvo dvidešimt antro nakties metu ir dar šitoj vietoj čia buvo senas paštas, vat kur dabar ten pat už tos techninės pastotės, ten buvo senas paštas. Ir link to seno pašto, reiškia, mes ėjom, Kumpanaitė tokia. Kumpanaitė ir daugiau. Ji su mergaitėm, žinai, lydėjo mergaitės. Mes dviese ėjom, mes, lydėjo ir mergaitės, reiškia. Sviedinys sprogo kaip tik gatvėje, ir dar vat yra žymė mano.

Kl.: Čia nuo to sprogimo?

Ats.: Nuo to sprogimo.

Kl.: Tai jūs ir tada buvot sužeistas?

Ats.: Nuo tada buvau. Nu, tai mažai tebuvau sužeistas. Mes bėgom greitai, kad išsigandom mes ten. Sutvarstė, užbėgom, užbintavo ten, toks gydytojas buvo geras.

Kl.: Nu, o tie baltaraiščiai kur buvo?

Ats.: Tada baltaraiščių nebuvo. Nakties metu tas buvo, karas tik prasidėjo. Karas buvo, tie baltaraiščiai, jau tas buvo po trijų dienų, ketvirtą dieną.

Kl.: Iki tol jūs nematydavot baltaraiščių?

Ats.: Ne, nu tai buvo, tai buvo rusai. Kariuomenė buvo, rusų kariuomenė buvo. Kiek čia rusų kareivių buvo, visko.

Kl.: O baltaraiščiai išėjo, tai jie?..

Ats.: Baltaraiščiai tai, tai tuoj pat ir atsirado baltaraiščių.

Kl.: Ką jie darė?

Ats.: Nu, ką jie? Sunku pasakyti, ką jie darė. Visur su žydais užsiiminėjo. Plėšė turtus, plėšė namus, nešė, kiek aš žinau, kiek jie pasakojo. Tie paskiau...

Kl.: O ką jūs pats matėt, ką jūs prisimenat?

Ats.: Nu, aš sakau, ką aš mačiau, ką prisimenu. Ir toks Zelmanas buvo čia žydėlis. Kaip tik buvo... tėvas atvažiuodavo į turgų, rėkė tas... norėjo tas... mano tėvo... kad važiuotų su tėvu. Reiškia, jie susėdo dviese į mašiną, krūmuose tuoj pat atsirado baltaraiščiai ir sako, reiškia, tėvas čiut čiut nepapuolė į tą ratelį, reiškia, kaip žydą. "Tu žydą", reiškia.

Kl.: Tai čia buvo tą pačią dieną?

Ats.: Nu, tą pačią dieną tai čia buvo. Čia buvo, kad jau varė, pradėjo mus varyti. Turbūt po karo, sakau, ar ketvirtą, ar penktą dieną jau, smarkiai pradėjo juos žudyti (= kankinti) ir paskiau...

Kl.: Sakykit, ar daug žmonių matė, žiūrėjo visą tą egzekuciją?

Ats.: Nu, tų, žinot, tų žmonių ką aš dabar galiu pasakyti. Daugiausia vaikų buvop, dideli žmonės mažai kas buvo, mažai kasėjo, visi bijojo. Dauguma bijojo, tik tai jeigu kokie... Daugiausia buvo paaugliai, žinot, vaikai tokie, mažesni vaikai, paaugliukai va tokie.

10:52

Kl.: Ar iš žmonių pusės buvo, kad kažkas tai juokėsi, sakė, kad gerai, kad tiems žydams taip ir reikia?

Ats.: Žinot, aš negaliu meluoti, negaliu pasakyti ir į tai dėmesio neatkreipiau. Žinote, kaip vaikas, kitas, atrodo, verkia, ko jis verkia, nežinai, ir neklausi jo. Nu, buvo tokių, kad ir verkia, matyt, jau moterys suaugusios kokios.

Kl.: Nu, ir kuo pasibaigė visa ta egzekucija?

Ats.: Nu, tai pasibaigė jinai, paskiau mumis išvaikė, viską ir mes nieko nebežinom.

Kl.: Tai tada tie baltaraiščiai išvaikė?

Ats.: Jo, jo, baltaraiščiai. Vokiečiai atsirado, vokiečių atsirado čia kelios mašinos. Dar sakė, kad paskiau krovė į mašinas ir anas vežė kur tai, į Kvecių miškelį ar kur čia, su vaikais, su viskuo.

Kl.: Tai gal čia buvo tą pačią dieną, kai Kečiuose šaudė?

Ats.: Galbūt ir tą pačią dieną.

Kl.: Stop.

Ats.: Nu, kaip sako, iš matymo lygtai buvo matytas vienas, kitas, o taip tai... Taip, kad ne, kad ne. Vis tiek jie jau buvo suaugę vyrai, jie suaugę vyrai buvo, ne piemenukai kokie. Buvo suaugę vyrai ir jie tokie, nu, kaip mes, vaikai, man, penkiolikos metų. Penkiolikos metų ne, kaip sako, tą visą įsikrovei į kažkokią atmintį, kažkokį archyvą.

Kl.: Netyčia pamatei tai.

Ats.: Čia netyčia vat pamatei ir taip vat...

Filmavimas prie tvenkinio

Kl.: Stop. Dabar pirmiausia aš jūsų pamiršau paprašyti. Mes kiekvieną žmogų, kuris pasakoja, mes prašom pradžioje prisistatyti. Pasakyti savo vardą, pavardę, gimimo metus, kur gimėt.

Ats.: Nu, pavardė Jakumas, vardas Vytautas, Pranciškaus, tėvas Pranciškus.

Kl.: Kelintais metais?

Ats.: Dvidešimt šeštais gimęs, rugsėjo 22 dieną Genčų kaime, Kretingos rajone. Nu, ir šitas, nuo trisdešimt aštuntų metų, reiškia, persikėliau

čia. Kaip įstojau į pirmą klasę, tai nuo to laiko Kretingoj. Nuo trisdešimt aštuntų metų Kretingoj, visą tą laiką nebuvo išvykęs niekur.

Va tiktai į tėvynę, aišku, penkis metus.

Kl.: Tėvynė kur?

Ats.: Nu, tėvynė Sibiras.

Kl.: Ai, tai čia tėvynė. Plačioji tėvynė.

Ats.: Plačioji tėvynė.

Kl.: Plačioji tėvynė, aha, aha. Nu, vat dabar tai mes čia, esam dabar Kretingoj prie pranciškonų vienuolyno tvenkinio, ar ne?

Ats.: Nu, tuos žydus prie tvenkinio varė ten iš anos pusės va tiesiai. Pirmą nuo kultūros namų ir varė čia bristi anas va į šitą pusę. Šitoj pusėj stovėjo eilė. Ir iš šitos pusės, reiškia, vyrams, kuris silpnėsnis, jau liepė plaukti atgal. Plaukti pirmyn, atgal, kol visiškai jie buvo, kol galėjau jau vaikščioti. O kada išlipdavo į krantą, paskiau, nežinau, sulindo... Mes iš gimnazijos atėjom, nu va, iki kol mums taip pat, nu, kiek galėjom, tai va tiek mes matėm. Va tą mačiau tik pagrindinai...

13:50

Kl.: O dabar sakykit vat, kai karas prasidėjo, kas čia buvo?

Ats.: Kai karas prasidėjo, čia buvo užtvėrta tvora, reiškia, čia buvo rusai. Čia neleido niekas, nei mokinių, nieko. Čia buvo tvora užtvėrta pagal šituos, pagal šitą pastatą, o čia, šitam pastate, tai buvo šaudmenys rusų. Rusų šaudmenys buvo ir čia paskiau prie bažnyčios šalia banko, kur yra dviejų aukštų namas, ten buvo špitolė vadinama senelių. Tai ten irgi buvo šaudmenys, laikė šaudmenis. Čia šita elektrinė nebeveikė. Nu, galbūt ir veikė, gal neveikė, tikrai pasakyti nebegaliu, bet čia buvo tvora. Tada mes, kai prasidėjo karas, nu, kaip atėjo vokiečiai, tada mes, išlaužė čia tą tvorą vaikai. Čia, sakė, čia visur buvo spygliuota, vat ten toj vietoj, kur ten toks už kryžiaus to prūdučiukas, tai ten radom, reiškia, tris žmones lavonus. Tai pirštai nupjaustyti, tai oda nulupta, tai... O kas juos, kaip, mes...

Kl.: Kokia oda buvo nulupta?

Ats.: Nu, nuo pirštų, rankų taip.

Kl.: Nuo kurios vietos?

Ats.: Nu, taip pirštus pjausto, kad taip aplupinėti, perpjaus. Tai, kad, matyt, ten žiauru buvo. Žinai, tokie vaikai pamatė žiaurumą, bet tą sykį pradėjo, net bloga pasidarė. Ir pabėgom į šalį, žinai, paskiau vis

tik toks kvapas, tiesiog kraujo matėsi, kad yra. O kas ten ką darė, kas?

Nu, paskiau perlipom per tvoras, nu, ten pamušta, užkalta tvora. Va čia prie to, prie to viso vienuolyno pasklaidė rusai.

Kl.: Tai tie lavonai taip ir buvo numesti prie tvenkinio?

Ats.: Anie buvo numesti... Kiti buvo... Tada buvo iš karto iškastos duobės, tokios duobės ir jos buvo užmestos su smėliu biškį.

15:32

Kl.: Su drabužiais jie buvo apsirengę?

Ats.: Nuogi, pusnuogiai. Pusnuogiai buvo.

Kl.: Tai buvo rankos jų sužalotos, kas dar?

Ats.: Rankos buvo sužalotos, veidas buvo sužalotas va čia. Tik tą vieną mačiau, reiškia, kad buvo, reiškia, ištraukė liežuvį, tai liežuvis buvo perskeltas.

Kl.: Perskeltas?

Ats.: Perskeltas liežuvis.

Kl.: Skersai ar išilgai?

Ats.: Išilgai taip perskeltas liežuvis. Va tik tiek sakau, kokie trys panašiai žmonės, taip mačiau, o kiti... Paskiau pasidarė bloga, nebėjau aš į tą pusę daugiau.

Kl.: O jūs buvot pirmi vaikai, kurie surado, ar ten kiti surado ir jūs atėjot paskui?

Ats.: Nu, čia pirmi surado tai didesnieji, jau aukštesnių, vyresnių klasių. Ir jie, vyresnių klasių, suranda, jie bėga, žinai, ar parūkyti... Mažai kas rūkė tada. Neduok Dieve, tada gimnazijoje užrūkyti, buvo baisu. Nu, tai tie pasakė, kad ten, sako, eikit, pažiūrėkit, sako, kad yra, sako, negyvų žmonių. Nu, tai mes ir nubėgom. Čia aš, Mačernas, šitas Vaičekauskas, Ambrozaitis, tokie vat, nu, klasės draugai. Va toks paskiau Pakutinskas iš Darbėnų, toksai buvo labai landus, toks jau visur. Nu, tai mes jau atbėgom trumpam, žinai, pažiūrėti. Nu, bet jau to, paskiau nebeleido jau čia mokytojai mūsų ir pasakė griežtai nevaikščioti čia niekur. Paskiau čia atsirado sargyba, pastatė.

Kl.: Kas sargyboj stovėjo?

Ats.: Vokiečių.

Kl.: Kariškiai?

Ats.: Jo, vokiečių kariškiai.

Kl.: Su uniformom?

Ats.: Musiet, uniformos, šitas, ne tie lauko kariai, bet tie šita, vidaus vermachtas.

Kl.: Vidaus vermachtas?

Ats.: Vidaus vermachtas.

Kl.: Tai čia kas, žandarai?

Ats.: Nu, kaip sako, rudašvarkiai, kaip anuos vadinom, tie... Tie rudašvarkiai, čia buvo jų baltos bandos (= juostos) ir jų čia vokiečių vermachtas, aišku.

Kl.: Nu, o paskui, kada jau tuos žydus čia varinėjo per tą ežerą?

Ats.: Nu, tuos žydus kas čia varinėjo per ežerą, viską, tai tada mumis nuvijo šalin ir tada... Kad nesirodytum mes daugiau.

Kl.: O čia buvo tą pačią dieną?

Ats.: Ne, tas buvo, mes tai ten, mes buvom, tas buvo po tos. Tas buvo, žinot, kokia diena buvo?

Kl.: Po ko?

Ats.: Nu, vat kai mes ten matém ir paskiau atėjom čia, tai čia buvo tik vyrai. Čia buvo tik vyrai, čia buvo...

17:57

Kl.: Matét ką, tuos lavonus?

Ats.: Matém, kur aikštėj buvo.

Kl.: Ai, kai aikštėj ta egzekucija buvo?

Ats.: Aikštėj ta egzekucija buvo, tada po to antrą dieną mes atėjom, tai tos čia mums ir sako: "va, sako, plauko, maudo, plauko, maudo žydus".

Kl.: Iš kur buvo tie žydai atvaryti?

Ats.: Sunku pasakyti. Ten niekas neparodys ir neprileis ir niekas nieko nesaké, iš kur atvaryti.

Kl.: Kurioj vietoj jūs stovėjot, kai tie žydai plauké?

Ats.: Mes stovėjom, nu ten, prie gimnazijos ant to kalno.

Kl.: Ten ant kalno.

Ats.: Ten kalniukas toks buvo. Ir paskiau buvom atbėgę čia, čia pasižiūrėti.

Kl.: Čia buvot atbėgę?

Ats.: Ten vat, kur buvom sustoję su mašinom ant kalno prie kapinių.

Kl.: Aha. Ai, tai jūs nuo kalniuko žiūrėjot?

Ats.: Mes ten nuo kalniuko žiūrėjom. Mes ten nuo kalniuko žiūrėjom biškį. Bet irgi, žinot, baisu žiūrėti. Bijom, kad pradės šaukti paskui, gal norite ir jūs, reiškia, pasimaudyti. Tai mes visi į kojas.

Kl.: Tai kas tokie šaukė?

Ats.: Nu, tie baltaraiščiai, baltaraiščiai. Nu, vienu žodžiu sakė tie lietuviškai, lietuviai buvo.

Kl.: Nu, o jūs pažinot ką nors vat iš tų baltaraiščių? Ar tai aikštėj, ar tai čia? Ar buvo kokie, nu, kad pažįstami žmonės? Juk Kretinga mažas miestas, gi žmonės pažinojo vieni kitus.

Ats.: Nu, pažinojo. Matot, kad, sako, suaugęs, kad neprisimenu aš tų pavardžių, neprisimenu. Iš matymo, taip, aš matyčiau taip kur nors, pasakyčiau, o dabar ką. Toks vaikas neišžiūrėjau, nei pavardžių, žinai, nei nieko.

Kl.: Dabar sakykit, tai kaip jie tuos žydus, reiškia, jie juos atvarė iš kur?

Ats.: Atvarė čia iš... Buvo slaptas tas, ta, šita daržinė vienuolyno.

Kl.: Jie buvo ten uždaryti?

Ats.: Jo. Iš tos daržinės varė čia, varė čia anuos. Ir paskiau iš čia varė anuos, reiškia, atgal ir stovėjo du sunkvežimiai.

19:55

Kl.: Tai juos privarė vat ten, toj pusėj to kampo.

Ats.: Nu, čia toj vietoj ano kampo.

Kl.: O kur taip lauke liepė jau?..

Ats.: Liepė čia į šitą kampa, jo, skersai čia.

Kl.: O čia reikėjo plaukti, ar užteko bristi?

Ats.: Plaukti, nesvarbu ar turėjo perbristi, ir viskas. Kas mokėjo plaukti, tas plaukė, kas nemokėjo, neplaukė.

Kl.: O čia gilū yra?

Ats.: Ne, čia negilū yra.

Kl.: Galima perbristi?

Ats.: Galima perbristi, iki pažastų yra.

Kl.: Tai jie brido ar plaukė?

Ats.: Visaip buvo, visokių. Visokių, bet viršutinius rūbus liepė nusivilkti.

Kl.: Tai su kokiais drabužiais jie buvo?

Ats.: Nu, jie buvo su baltiniais. Kitas buvo su baltiniais, kitas nuogas buvo ir visokių buvo.

Kl.: Su batais ar basi?

Ats.: Basi, basi. Liepė nusimauti batus, viską ir basiems.

Kl.: Tai juos iš ten, reiškia, juos iš ten...

Ats.: Iš ten, iš tos varė į čia.

Kl.: O čia laukė kiti?

Ats.: Nu, čia irgi stovėjo.

Kl.: Čia buvo apstoję jie visą tą...

Ats.: Apstoję, visi apstoję buvo. Atplaukia čia, plauk atgal, kas neplaukia, tai jie tokias, nu, lazdas turėjo. Medinės ar guminės, nežinau, kokių dviejų metrų ar pusantro metro tokios. Tai su ta lazda per nugarą ir kitas nebrenda į vandenį, nu, o senesni žmogų neįstumt neįstumsi, kaip apsivers. Man atrodo, kad čia nuskendo bent keletas. Man atrodo, kad upėje nuskendo ten.

Kl.: Nu, o ką jie darė, jeigu kas vidury sustodavo?

Ats.: Nu, tai šaukė, šaukė, lipk čia, o jei ne, šausim. Dėl to ir šautuvus turėjo tie baltaraiščiai, šautuvus turėjo.

Kl.: Ar šovė?

Ats.: Nu, dar nebuvo girdėti. Nebuvo girdėti, kad šautų.

Kl.: Tai dabar jie vieną kartą perbrido, perplaukė?

Ats.: Nu, taip. Kad jau išlipę nebeturi sveikatos ir sukris ant kranto, tada jau nebevarė.

Kl.: Sukrito?

Ats.: Sukrito ant kranto, jau ten nebevarė. O tie, kurie dar galėjo, tai tuos varinėjo taip, kol visiškai, kaip sako, padėjo sveikata. Kol visiškai jau užsimūčino.

21:47

Kl.: Aha, Čia mašina biškį sutrukdė. Reiškia, aš norėjau paklausti, reiškia, kai jie perplaukė vieni, ne, paskui... Viena kartą perplaukė, paskui turėjo...

Ats.: Turėjo grįžti atgal. Turėjo grįžti atgal kokius, nu gal... kiti sako, kokius du jau, vyresni paskui sakė, tris kartus perplaukė, kiti du kartus perplaukė, kitas sako nei vieno karto neperplaukė.

Kl.: ??? ??? ???

Ats.: Nu, kada nebegalėjo į krantą, reiškia, į mašiną.

Kl.: Į kokią mašiną?

Ats.: Nu, vokiečių kariškos mašinos, sunkvežimiai.

Kl.: Į sunkvežimius?

Ats.: Į sunkvežimius, laipino į sunkvežimius.

Kl.: Ar vokiečių buvo prie viso to?

Ats.: Nu, tie vermachtas, o taip šitų, žalių tų puslantų (?), tų nebuvo kareivių. Čia buvo vermachtas tiktai.

Kl.: O ko daugiau buvo, vermachtu ar baltaraiščių?

Ats.: Vermachtu. Daugiau vermachtu galima buvo pamatyti, vermachtu daugiau.

Kl.: Ką vermachtu kareiviai darė?

Ats.: Nu, jie stovėjo, suėjo į tą patalpą, pasiėmė automatus ir viskas, ir žiūrėjo juos. Rūkė, žiūrėjo, juokėsi, ir viskas. Ir visa jų... O kad jie muštų ar ką nors, jau tikrai pasakyti negaliu, to nemačiau. To nemačiau. O kad šitie baltaraiščiai - tai juos taip jau su lazdom taip juos lupu jau, tuos tikrai teko matyti jau.

23:10

Kl.: Tai čia užmuštų nebuvo, reiškia, tik tie, kurie nuskendo?

Ats.: Ne, čia užmuštų nebuvo. Kad nuskestų kas nors, man atrodo, čia

irgi nepaliko turbūt. Turbūt jau nepaliko.

Kl.: Tai dabar sakykit vat, per visą karo pradžia, reiškia, kiek jūs va tokių žydų egzekucijų matėt vat savo akimis?

Ats.: Nu, tai mačiau vat aikštėj du kartus.

Kl.: Aikštė buvo du kartus?

Ats.: Du kartus mačiau. Tą vieną kartą ir paskui kitą kartą mačiau.

Kl.: Kas buvo kitą kartą?

Ats.: Nu, kitą kartą panašiai tas pats. Bet kitą kartą jau nevarė keliais, bet tiktai juos suvarė, suvarė ten. Ir tada juos, atvažiavo sunkvežimis, ir tada laipino į sunkvežimį, juos jau tada nemūčino, kaip tą pirmą kartą. Tada buvo suvaryti anie į aikštę tiktai, ir viskas. Ir paskui antrą kartą buvo suvaryti, nu nedaug, gal penkiasdešimt, gal šešiasdešimt buvo. Nu, atvažiavo, žinai, trys sunkvežimiai ir anuos laipino į sunkvežimius ir... O kur, kaip, nežinau, tik paskiau girdėjau, kad Kvecių miškely juos, sako, šaudė.

Kl.: Ar juos laipino dabar vyrus, moteris ir vaikus kartu?

Ats.: Visus kartu.

Kl.: Į tą patį sunkvežimį?

Ats.: Į tą patį. Vyrų nedaug bebuvo, nedaug tebuvo. Daugiausia moteris ir vaikai. Vyrų nedaug tebuvo. Daugiausia moteris ir vaikai.

24:25

Kl.: Kaip jie lipo, tie žydai, į tuos sunkvežimius?

Ats.: Nu, kaip? Nu, kopėčios tokios yra, žinai, prie mašinos. Kaip kariškos mašinos buvo, tai kopetėlės tokios, žinai, palaiko taip ir į mašiną mėtė.

Kl.: Kas tie mėtė?

Ats.: Nu, tie, kur plėšė.

Kl.: O vokiečiai ką darė?

Ats.: Nu, vokiečiai nieko. Vokiečiai stovėjo sau šalia atsistoję, ir viskas. Vokietis šoferis sėdi kabinoj spakainiai, tie stovi aplinkui, nuveža. Vokiečiai paskiau į savo mašiną, į atskirą mašiną įsėda ir nuvažiuoja.

Kl.: Tai tų baltaraiščių daug buvo?

Ats.: Nu, jau taip panašiai buvo koki dešimt, gal penkiolika, tiek

buvo.

Tai garantuotai tiek buvo.

Kl.: Ar nebuvo, kad tie žydai priešintūsi truputį, kad neitų į tą mašiną?

Ats.: Nu, kad ką tu dabar, kad negaliu dabar pasakyti tikrai. Tikrai, kad šito nemačiau, kad taip priešintūsi.

Kl.: Tai dabar, reiškia, tą vat išsityčiojimą jūs matėt, reiškia, aikštėj buvo. Reiškia, paskui matėt, kaip juos jau varė...

Ats.: Ar antrą, ar trečią dieną.

Kl.: Antrą kartą. O dabar vat šitas plaukimas, reiškia, su tais plaukiojimais?

Ats.: Nu, šitas...

Kl.: Kada tai buvo, ar po visko, ar per vidurį tarp tų?

Ats.: Ne, šitas tarp tų, tarp tų. Mes tiktai girdėjom, kad, reiškia, vyrus atskyrė nuo moterų. Tai, reiškia, vyrus varė jau čia plaukti, o moteris ten į aikštelę. Va tiek tiktai girdėjau, kaip sako, visko tai nemačiau, visko negaliu beprisiminti. Bet jau tiek prisimenu, kiek jau atminty liko.

25:51

Kl.: Nu, o dabar va tokių varinėjimų, mušimų ar teko matyti kitus kartus?

Ats.: Nu, ne, ne. Mat, kaip pradėjo palei upę, tai neteko. Paskiau kaip tai buvo, tėvas liepė parvažiuoti namo, aš paskiau po savaitės parvažiavau namo. Aš čionai ciela savaitę, paskiau dar į Kretingą, tada po Kretingos dar sykį atvažiavau aš. Po gaisro atvažiavau vat. Kaip jau atvažiavau, parkas buvo nudegęs, jau čia viskas.

Kl.: O degė jau po visko?

Ats.: Degė po visko jau.

Kl.: Tai kodėl čia užsidegė, kas čia buvo?

Ats.: Čia užsidegė, padegė žydų šita bažnyčia, vieną šoną padegė.

Kl.: Kas padegė?

Ats.: Nu, vokiečiai, baltaraiščiai.

Kl.: Su žmonėm?

Ats.: Turbūt. Ten buvo žmonių, nežinau, ar ten sudegė, ar nesudegė, šito

aš negaliu pasakyti. Sakau...

Kl.: Jūs nematėt jau to?

Ats.: Ne, ne šito. Kaip vaikas buvau, šito aš nemačiau, šito jau aš
nemačiau.

26:44

Kl.: Stop. Viskas.

—